

Proiecte generoase

– dialog cu Eli Malka, directorul
Uniunii Teatrelor din Europa și
al Festivalului de la Budapesta –

– Să începem cu începutul. Cum ați selectat spectacolele pentru acest festival?

– Nici la primul și nici la al doilea festival n-a fost suficient timp pentru a cere teatrelor spectacole special pregătite. Am hotărât, deci, ca deocamdată să mergem pe oferta lor, pe selecția lor proprie. Idealul nostru este însă ca la a treia ediție, la Roma, sau la a patra, la Stockholm, festivalul să se desfășoare în jurul unei teme. Visul meu este să avem chiar un festival de premiere, care comportă un risc, e adevărat, prin prezentarea unor spectacole neîncercate la public și nevizionate în prealabil, dar cred că acest risc merită asumat.

– Și acum există, se pare, noutăți absolute.

– Da. Regizorul Declan Donnellan, director-adjunct al Teatrului Național din Londra, ne propune o piesă și un spectacol în premieră. Ceva de mare actualitate, despre cruzime, motiv suficient ca să-l acceptăm.

– După experiența de până acum, cum apreciați utilitatea acestor reuniuni?

– Foarte pozitiv. Ne dau posibilitatea de a ne întâlni, de a vedea spectacole, de a comunica și a ne cunoaște mai bine. Sigur, nu toată lumea e în același timp de față, dar sunt câte două-trei trupe care se încrucișează. Pot fi văzute, apoi, spectacolele teatrului-gazdă. Anul trecut la Düsseldorf, acum la Budapesta. Importante sunt și legăturile de prietenie care se fac, întâlnirile între directorii de teatre care pot stabili schimburi, colaborări. Anul acesta a existat și inițiativa extraordinară de a invita tineri regizori într-un fel de stagi de pregătire, dându-li-se posibilitatea de a vedea spectacolele marilor companii europene.

– Am remarcat, de asemenea, prezența în acest an a Școlii internaționale de teatru de la Paris. Ce ați urmărit invitând-o?

– Școala internațională de teatru a profesorului Jacques Lecoq are elevi din toată lumea, care se formează aici în timp de trei ani. Studiază mima, expresia corporală, cântul, masca. I-am invitat pentru a face un stagi la Institutul de teatru ungar și apoi o demonstrație cu spectacolul rezultat.

– Pare o formă de diversificare a direcțiilor de activitate ale Uniunii. Mai sunt și altele?

– Da. Am invitat, de asemenea, Asociația internațională a criticilor de teatru să-și țină adunarea pe parcursul festivalului. Pe lângă posibilitatea pe care am oferit-o fiecărei țări de a trimite un critic de specialitate.

– Cum colaborați cu Teatrul Bulandra?

– Teatrul Bulandra este, cum se știe, membru cu drepturi depline al Uniunii Teatrelor din Europa. Avem legături foarte strânse. Eu personal am fost în acest an la București de cinci ori, în timp ce la Londra, de pildă, unde avem doi membri, n-am fost niciodată. Și asta pentru că ne interesează foarte mult cum se integrează țările din Est. Teatrul Bulandra a găzduit și o adunare generală a Uniunii, anul trecut. Piccolo Teatro a invitat Bulandra la Zilele Goldoni, la sugestia domnului Strehler. Iată că sunt nenumărate posibilități de a-și arăta producțiile în străinătate. Sper că vor fi și alte colaborări. Există un proiect cu Anglia, cu regizorul Declan Donnellan, care va realiza, cu actori români și englezi, o coproducție. Probabil Boris Godunov. Într-o zi, vom organiza și un festival cu asemenea coproducții bilingve sau multilingve.

– Când v-am adresat titlul de director ați protestat. De ce?

– Pentru că festivalul are întotdeauna trei directori. Cel al teatrului care a găzduit ediția anterioară, al celui care organizează ediția în curs și eu ca reprezentant al conducerii. Pentru această ediție directorii au fost deci Volker Canaris de la Düsseldorf, Zsámbéki Gábor de la „Katona József” și eu.

Din nou Shakespeare

Celălalt spațiu teatral regal, Teatrul Național, era, firește, mai sărac în Shakespeare. Se juca doar **Macbeth** la Teatrul Olivier, sala mare, de aproape 2000 de locuri, a teatrului. Teatrul Național Regal are și el o clădire modernă de beton și sticlă, multistratificată și multidimensională, spațiu vast ce găzduiește trei săli de spectacol, baruri, restaurante, librării etc.

Am socotit **Macbeth**-ul de aici un eveniment. În primul rând pentru că, după mine, este cel mai bun spectacol al teatrului din acest moment. Pe urmă, este spectacolul în care l-am văzut prima dată „pe viu” pe Alan Howard, una dintre legendele moderne ale teatrului britanic.

Alan Howard nu mai are 25 de ani, ca atunci când uluia Bucureștii jucând Oberon în **Visul unei nopți de vară**, montat de Peter Brook (spectacol pe care îl cunosc din cărți). Este un bărbat de 50 de ani, cam pirpiriu, dar cu o bună condiție fizică, agil, cu forță, cu farmec, cu o minunată expresivitate a rostirii (o calitate pe care critica și publicul i-o recunosc unanim). Dar, mai presus de toate, Howard e o adevărată personalitate actricească. Și nu e greu de remarcat acest lucru. Există în ființa oricărui mare actor, de pe orice meridian al globului, ceva ce îl deosebește fundamental de ceilalți de pe scenă, chiar și atunci când nu este în formă maximă, chiar și atunci când nu face dintr-un rol o mare creație. Este cazul **Macbeth**-ului lui Alan Howard. Acest rol nu depășește granițele unui lucru foarte bine făcut. Am întâlnit la el o inspirată combinație de candoare și cruzime, de forță și lașitate, de frumos și respingător, de siguranță și incertitudine, iar toate acestea, fără să aibă aură, purtau pecetea unui mare creator, la care nu puteai să nu te uiți cu admirație.

Îl acompania Anastasia Hille, o stranie prezență scenică, configurând cea mai neașteptată și mai convingătoare Lady Macbeth văzută de mine. Anastasia Hille are vreo 25-28 de ani, e înaltă, foarte subțire, fragilă și uscată, dar cu un temperament exploziv, ușor bolnăvicios. E blondă, suavă și cu o voce de vrăjitoare, foarte expresivă și impetuoasă, imprevizibilă, luminată de un foc lăuntric adesea întunecat de gândurile negre ale eroinei. S-a străduit cu prudență să justifice personajul și, pe cât se poate, a reușit. Dacă e să spun adevărul, marea revelație a seriei a fost această incandescentă făptură ce a ars până la cenușă în trei ore de spectacol.

Richard Eyre, directorul artistic al teatrului (cel care a regizat și **Richard III** cu Ian McKellen, văzut și de publicul bucureștean), a conceput un spectacol robust, viril, butucănos pe alocuri, plin de mistere, umbre și capcane. Decorurile erau practic imateriale, fiind „construite” din

DOINA PAPP

jocuri de umbre, penumbre și foc. Pereți, fundături, spații incerte, pădure, săli de masă, tron, consiliu, totul era delimitat de negrul unor umbre din care tâșnea foc, în mod brutal și neașteptat. Ultimul loc de unde a ieșit o flacăară arămie a fost însăși țeasta regală a lui Macbeth, înfiptă demonstrativ într-un mâner de spadă, în mijlocul scenei uriașe. Cred că e pentru prima oară, după ani buni, când văd mijloace regizorale atât de conturate și, totuși, atât de bine justificate, fără să am la sfârșit gustul sălcui al efectului făcut de dragul lui însuși. M-a mirat faptul că, deși cel mai bun titlu din repertoriu, spectacolul cu **Macbeth** era singurul la care am văzut scaune goale în sală. Multe.

Aceasta este imaginea marelui Will la el acasă în vara lui 1993. Un univers magic pe care britanicii îl cultivă cu aceeași venerație, uneori chiar obsesie (titluri ca **Mult zgomot pentru nimic** au pătruns până și în teatre de bulevard, cum este „Queen Theatre“, unde așa ceva nu s-a mai jucat de 20 de ani). O lume uluitoare, în care slujitorii englezi ai Thaliei investesc, pentru a o ilustra, cele mai moderne și scumpe utilaje, exagerând uneori cu dotarea tehnică, dar călăuziți de o sfântă (deși lucidă) dragoste pentru această cale regală care este opera marelui Will, cale deschisă etern fiecăruia dintre noi.

RADU DUDA

FELIE TEATRALĂ BUDAPESTANĂ

Potrivit statisticilor oficiale, numărul turiștilor ce vizitează Republica Ungară se ridică peste cifra, deloc modestă, de 15 milioane, ceea ce depășește de 1,5 ori populația țării. Acest lucru își pune amprenta și asupra vieții teatrale ungare, în special asupra celei budapestane, capitala având nenumărate companii teatrale, de stat și particulare. E lesne de înțeles că fluctuațiile economice ale tranziției generează apariția și dispariția a fel de fel de companii teatrale private. Concurența nemiloasă de pe târâmul Thaliei selectează valorile, iar **star-system**-ul s-a instalat cu drepturi depline. Teatrele (inclusiv cele din provincie) încheie contracte cu actori de renume pentru anumite roluri ale pieselor din repertoriu; exponențial este cazul renumitei actrițe de teatru și film, cunoscută și publicului românesc, Mari Töröcsik, care de câțiva ani încoace interpretează cu mare succes, la Teatrul „Katona József“ din Budapesta și la cel din orașul Szolnok, rolul Bătrânei din piesa **Csirkefej** (**Capete de pui**) de Spiró György.

Ministerul Culturii (sărac și el!) nu reușește nici pe departe să acopere cheltuielile. Din fericire au apărut, în schimb, sponsori

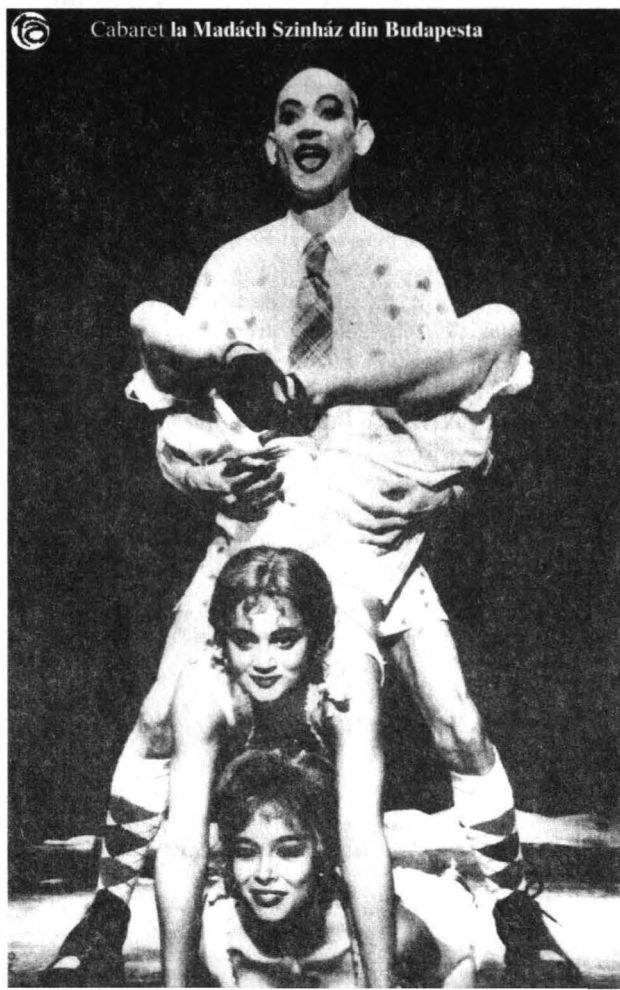
interni, dar mai ales externi (!). Grație investitorilor străini (aceștia achitând și drepturile de autor), dar și descătușării post-comuniste, în Ungaria se desfășoară o viață teatrală frenetică. În repertoriu sunt incluse, pe lângă montările cu piesele clasice ale dramaturgiei autohtone și universale, „ultimele răcnete“ ale scenelor apusene. O simplă trecere în revistă a afișului teatral budapestan pe o săptămână conturează o varietate de genuri: spectacole destinate școlarilor, adolescenților și maturilor, de la „proză“ și recitaluri, la musicaluri și opere-rock.

Publicul elegant este primit în foaiere superbe, unde i se oferă spre cumpărare ultimele numere ale revistelor de specialitate, discuri și casete audio cu muzica spectacolelor din repertoriu; este poftit totodată și la bufetele bine aprovizionate din incintă. Iar producțiile teatrale, executate cu profesionalism, folosind și înzestrarea tehnică modernă, situează viața teatrală ungară alături de mișcările europene de renume. Partea puțin neplăcută a lucrurilor constă în... prețul билетelor. Poate nu pentru localnici, dar pentru un turist român dornic să vadă câte un spectacol este aproape imposibilă achitarea unei sume de 300-400, iar în cazuri excepționale, chiar și de 1 200 de forinți. Și totuși e criză mare de bilete – nu se găsesc cu zile, chiar cu săptămâni înainte!

Pe scena Odry am avut ocazia să văd spectacolul de absolență al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică din Budapesta cu **Un tramvai numit dorință** de Tennessee Williams, în regia profesorului-actor Péter Huszti. Din păcate, un spectacol anost pe un text insuficient exploatat regizoral și stângaci interpretat. Doar doi studenți reușesc, prin forțe proprii, conturarea unor caractere: Krisztina Biró – Stella și Balázs Mihályfi – Stanley (pe cei doi i-am remarcat și în spectacolul **George Dandin**, prezentat de aceeași clasă cu prilejul Întâlnirii din mai 1992 de la Târgu Mureș). Andrea Kiss nu are capacitatea de a domina rolul Blanche.

Vidám Színpad (Scena Veselă) își bazează repertoriul exclusiv pe comedii. O recentă premieră este **Boeing-Boeing** de Marc Camoletti, în regia lui Tibor Kalmár. Piesa povestește „o dragoste cu reacție“: grație traficului aerian intens, tânărul parizian Bernard întreține relații amoroase cu trei stewardese; condițiile atmosferice și modificarea neașteptată a orarului conturbă însă „bunul mers“, născând situații hazoase în casa amarezului neobosit. În distribuție apar nume mari ale Scenei Vesele: Gyula Bodrogi, Dezső Straub, Ági Veith și Zsuzsa Csala. Un spectacol deconectant – și atât.

La Vígyszínház (Teatrul de Comedie), Dezső Kapás a montat clasică farsă a lui Georges Feydeau **Puricele în ureche**. Recunosc că am intrat la acest spectacol cu rețineri. Surpriza s-a produs

Cabaret la Madách Színház din Budapesta

